

H Á Z A L Ó K.

(Folytatás.)

5) Egy osztályba szoríthatók a' botosokat vagy is szőr-sarúkat, pokróczokat és fenyveseket árulók; ezek mind felső megyékbeli leginkább pedig trencséni tótok, 's csak az a' különbség köztök, hogy a' fenyves-árulók ritkán hordoznak botot és pokróczot, az ezt árulók pedig csaknem mindnyájan nyerekednek fenyvesekkel is. — A' botos és pokrócz-árulók egyszersmind szőr-táskákat 's durva készületű fa-nyelű késekert is árulnak, mellyek többnyire igen jó vasuak, 's ennél fogva konyhakéseknek örömet használtatnak. — A' fenyves-árulók forgácskosárban hordozzák madaraikat hátukon, mellyek koránsem mind fenyvesek, hanem hurok 's egyéb illy nagyságu madarak. Ezeket négyenkint kötözik csomóba, 's így árulgatják; de hitelük föntartása végett annyi elővigyázatuk még is van, hogy minden egy illy csomóba legalább egy igazi fenyvest fűznek.

6) A' gyolcsos tótok, kik vászon-féle áruikkal vándorolják be az országot, leginkább Árva és Nyitra megyékbul valók, 's részint nagy lepedőbe kötöttek, részint kocsi rakva hordozzák áruikat. Kik kocsival járnak, nekik ez egyszersmind lakhely, vásárokon pedig bódé vagy sátor gyanánt szolgál. Ők uton utfélen megtelepednek, leginkább gyöpség és kút, forrás vagy folyó közelében, 's lovaikat kipányvázva, megelégedéssel lakmároznak magokkal hordani szokott fehér czipójokbul, mihez kedves csemege gyanánt szok járulni a' szalonna is. — Feledtük érinteni főnebb, midőn a' drótosokrul szólunk, hogy a' szalonna előttük is fölötte kedves nyálánkság, annyira, hogy ritkán marad ki a' drótozási alkuból, — 's ha ez megtörténik, előre bizonyos lehet a' magyar gazdasszony, hogy a' munka végével csak akkorát is elkunyorál tőle, mint egy „szunyog láb,“ melly kifejezéssel, a' magyarul jobban tudók, többnyire élni szoktak.

7) A' csipke-árulók, majd kizárólag Zólyom megyeiek, 's öltözetükre nézve is egészen különböznek a' gyolcsos tótoktul. Azoknak nagy karimájú kalapja, mellénye, barna szürdölmánya, nadrágja vagy igen bő gatyája, boeskora és táskája van; ezeknek, kisebb karimájú kalapja, czibakba font haja, fehér szürdölmánya, mellénye ritkán, csak inge, szűkes gatyája, vastag, szegekkel vert talpu nehéz saruja 's hosszú, kés-ídomu vas-sal végződő botjok van. Ez nekik nem csak rőf, hanem sátorfa gyanánt is szolgál vásárokon. Itt többnyire hárman összeállanak, 's két botot a' földbe tűzvé, köteleket kötöznek rá keresztbe, 's ezekre aggatják áruikat. Nem ritkán hordoznak ezek magokkal különféle lakatokat, ollókat 'stb. is, mellyeket szinte a' felső vidékrül, névszerint Rakitovbul, Radványbul 'stb. hoznak. Csipke-áruikat leginkább a' bányavárosi nép 's körülfekvő faluk szegényebb osztályának asszonyaitul veszik.

8) A' szentképeket áruló tótoknak minden eddig nevezett házalók közt legkelendőbb, 's így — legjövedelmezőbb áruik vannak. Ha ki látja ama' nagy mennyiségű képet, mellyel magát leginkább Sopronyban és Pozsonyban néha egyszerre husz tót is megterheli: csudálkozik, mikép számolhatnak ennek eladására, 's ők egypár hét mulva mégis üresen térnek vissza. Ne gondoljuk pedig, hogy talán e' képek kelendőségét azok

nak művészi bece is előmczditaná; mert azok a' szó teljes értelmében mázolások. Tetemes képzeleterő kell hozzá, hogy az üvegre durva színekkel festett alakokat embereknek, 's a' tárgyakat ugyanazoknak lenni megismerjük, miket ábrázolni akarnak. Ebből többi közt megismerhetni azt is, milly alacson fokon áll még pórnépünknel a' műzlés; egyszersmind: milly különböző úton módon fordíthatni jövedelmezővé a' nem eléggé tisztult vallási buzgalmat.

9) A' rongyászok, majdnem kizárólag izraeliták. Ők a' rongyszedést még mindegyre a' szerint üzik, mint ez a' kereskedés csesemő korában, az emberiség első századainak idejében üzeték, t. i. csere által. Ők ugyanis pénzt soha nem adnak beváltott cikkelyeikért, hanem gombos- és varró tűkkel, gyűrűkkel, aprólékos gyermeki játékszerekkel 'stb. cserélik meg. Résztint gyalog, résztint egy lovu kocsin vagy kordélyon kalandozzák be lakhelyük vidékét, 's résztint sivitó hangu síp-trilláikkal, résztint éneklő hangu kiáltozásukkal csődítik elő a' faluk gyermekeit és asszonyit. Minthogy pedig ezek, de általában a' pórság, igen kevéssé tudja becsét a' rongyoknak, — a' különben tőzsérséget termelt gazdálkodó rongyász, néhány év mulva pénzecséket gyűjthet magának, mellyen azután boltot nyit, vagy kocsmát bérel, 's bevégzi vándorpályáját.

(Vége következik.)

BURGYONYA.

Egy igen derék magyar embert ismertem, talán még valóságos szittyai eredetű magyar, ki sokért meg nem ette volna a' burgonyát, bármint elkészítve is, azt állítván, hogy ha csak egyszer eszik is burgonyát, nem leszen többé olly igazi és valóságos magyar. Egy szót sem tudott más nyelvekből, ő testestül lelkestül 's nyelvestül törzsökös ő magyar vala; mondom egy idegen nyelvet sem tudott, csak a' latánbul értett néhány szót, mint: processus, portio, processio, sequestrum, executio 'stb. ezeket hogy mért tudta nem szolgálhatok az olvasóknak.

Az ember, kiről itt szó van — K*n lakott vagy lakik ha még él, 's F. J-nak hiták, — igen jól birta magát. Azt fölteszem, hogy az olvasók értik, mit tesz magát jól birni; neki két szekere járt ki az udvarbul, mindegyikbe szép hat ökör volt fogva; azonkívül juhnyája, sőt gulyája is legelt. Ezen derék magyar ember most nem csak hogy meg nem eszi a' burgonyát, sőt szereti is mint állítja, 's szinte naponkint eszik; ugy látszik nincs neki egyebe. Ő nem szünt meg derék magyar lenni; mióta eszik már burgonyát 's még sem tud egy idegen szót azonkívül mit már azelőtt is tudott. Ha emlékezetem nem csal, ő egyszer hálákat adott az Istennek, hogy a' burgonyát Európában elterjedni engedte, különben talán már el is vészett volna. Mint jutott a' derék magyar olly állapotra, hogy a' burgonya is kedves lön neki, nem tudom.

Én 1817ben az ismert éhség ideje alatt tanultam meg a' burgonyát sokra becsülni, mert akkor némelly éretlen főtt gyümölcslal együtt ez vala egyetlenem; 's az időtül fogva kedvencz ételem maradt.

A' buzát kivévén, nincs honunkban hozzá hasonhasznu növényfaj. Beh jótékony a' természet, bár az emberek meg tudnák ismerni. Ha midőn gabonánkat a' jég elpusztítja, burgonyánk menten marad a' föld alatt 's nem érezünk szükségét. Ezen eléggé nem magasztalható növényről olly sokat olvashattunk már, hogy alig lehet róla valami újat elmondani, azonban a' legcsekélyebbnek látszó észrevételt is kedvesen veszik, kiket érdekel.

Megtörténhetnék, hogy e' czikkelyke olyan olvasó kezébe kerülne, ki nem értené mi ez a' burgonya, tehát szükségesnek véltem egyéb szokásban levő neveit is megemlíteni. Erdélyben pityókának nevezetik, de közönségesen csak krumpli, vagy földi alma a' németek után. Némelly helyen kolompér a' neve, Veszprém megyében, kurumpi.

Ehhalgatok ez uttal mindent, mit a' burgonyáról eimondhatnék, — más alkalomra hagyva azt — csak arra teszem az olvasókat figyelmesekké, hogy e' tárgyban tett mindennemű próbákat csak mások után jónak ne tartsanak. Azt olvashatni t. i. több helyen is, hogy a' burgonya szárát marhának levagdalthatni ártalom nélkül, 's éppen annyi burgonya leszen azért a' bokor alatt mint különben; ne higgyék az olvasók, legjobb lelkismerettel mondhatom tulajdon tapasztalásom után, ez nem igaz. Én megpróbáltam, különféleképen, árnyékban 's napfényen, feltöltve és föl nem töltve, kövér és sovány földben; sok és kevés burgonyát rakván alá, 's mindenütt csak az tetszett ki, hogy a' le nem vágott száru burgonya sokkal jobban fizet, mint az ellenkező. Ez alatt csak picziny burgonyák voltak, midőn a' le nem vágott száru alatt temérdek nagyságuk.

Másik tanácsom az, hogy a' burgonya bokrokat nem kell feltölteni, mint eddig szokás, mert a' föl nem töltött alatt sokkal több és nagyobb burgonyák teremnek. Ennek igen egyszerű természetes oka az, hogy a' feltöltött bokrok mellett az eső lefoly, a' helyett hogy a' burgonyabokor tövére 's gyökerére szivárogná be.

Azok, kik a' feltöltést pártolják ezzel állnak elő, hogy a' pityóka nem lefelé nő, hanem a' mint a' pityókából a' csira kinő, a' föld felületére siet föl, ezen csirán nő aztán a' burgonya; már pedig minél hosszabban van ezen csira a' földben, annál több burgonyának van rajta helye; úgy de a' feltöltés által hosszabbal a' csira, tehát ezen mód a' hasznos. Ez ugyan igaz, de még is sokkal biztosabb mód a' burgonyát mélyen ásott vagy kapált gödrökbe vetni, hogy míg a' földből kibuvik hoszu csirákat kelljen vernie, mellyekre aztán elég burgonya rakodhatik; — ezt is tapasztalásom bizonyítja. STANCICS.

VÖRÖS- VAGY BÖRZSÖNY-FA.

Brazíliai fának is nevezetik, mert leginkább ott tenyész, azonban Fernambuco tartományban is nem csak nagy mennyiségű, hanem igen jó minőségű is találtatik, hol királyné fájának nevezetik. A' fa nagy, többnyire görbe és göresös növése, levelei különös szépségű vörösek, és kellemes illattal kedveskedők. Ámbár ezen fa vastagnak látszik, de ha a' vastag kéreg róla lefejtetik, mégis vékony; halovány színe vörösre változik, mihelyt darabokra, vagy hasábokra vágatik. Fénye miatt különféle finom készítményekre alkalmas, fő haszna azonban anyagok festése; színe tündékeny ugyan, hanem timsóval és borkövel állandóvá tétethetik. Honunkban is a' piros tojások festése által talán minden házban ismeretes.

ALABASTROM.

Egy puha kőfaj, melly a' fehér márványhoz hasonlít, és pedig kétféle u. m. zománc nemű (gypsartig) és mész nemű (kalkartig). Az első vagy fehér, sárgás, vagy zöldes színű, és meglehetősen átlátszó. A' második keményebb ugyan és nehezebb, de azért közel sem olly kemény mint a' márvány. Mindenik képfaragók által dolgoztatik fel leginkább. Olasz- és Spanyolországban töretik a' legszebb alabastrom; a' montaniai vakító fehérsége miatt a' legbecesebb. Francia- és Németországban csekély jóságú találtatik.

1) SZINÉSZETI HIRDETÉS. Tekintetes ns. Abaújmegye 's ns szabad királyi Kassa városa részvényes társasága által a' nemzeti ügy tekintetéből pártfogolt színésztársaság körül tetemesb változások történvén, mellyek magok után újításokat vonnak, azért ezennel közhíre tétetik:

Hogy a' következő nov. 1. napjától 1838. maj. 1. napjáig 1839, a' helybeli színház akár egyes igazgatónak, akár pedig egész nemzeti színésztársaságoknak következő feltételek alatt kiadatik:

1. A' pártfogó test a' társaság' törekvéseit osztályonkint fizetendő 3000 azaz három ezer váltó forinttal mozdítandja elő.
2. A' társaság' használatára engedtetik az egész ruhatár, diszletek, és bútorok.
3. Szinte használhatja az egész megyei színeszi könyvtárt minden hozzátartozandókkal.

Ezen segedelemért ellenben megkívánja a' részvényes társaság:

1. Hogy a' társaság a' színjátékokban annyira jártas legyen, hogy a' helybeli közönség izlésének megfeleljen.

2. Hogy minden héten legalább egy daljátékot előadhasson.

3. Ambar a' részvényes társaság' választmánya, az igazgatóságnak sem benső sem külső kormányába be nem avatandja magát, a' fő felügyelést azonban, és a' fontosabb intézkedést minden előforduló esetekben magának tartja fel, szinte a' színészek erkölcsi magokviselésére a' felügyázást.

A' vállalkozni kívánkozók ezennel figyelmeztetnek, hogy szándékukat a' folyó év július hónapja 15ig a' helybeli színeszeti részvényes társaság választmányának, az alkotandó társaság tagjainak nevsorával, beküldeni ne terheltessenek.

Költ Kassán maj. 4. 1838.

a' kassai részvényes társaság nevében

Kovácsóczy m. k. 3)

3) MŰVÉSZI TUDÓSÍTÁS. Minden rangú, 's rendű t. ez. Közönségnek ajánlja az alulirt a' képirásnak, és szobafestésnek minden nemében szolgálatját, és művészetének pártolóiért, és terjesztőiért ezennel alázatosan esedezik. Ezen alázatos felszólításra őt nem csak pesti 16 évi gyakorlata bátorítja, hanem egyszersmind t. Szathmár Vmegyében 5 év elforgása alatt, a' képirásnak, és szobafestésnek minden ágában tett művei, bizakodván azon közmegelegedésben, mellyre őt a' nevezett megyének t. t. Tiszviselői, és Földesurai méltatták. — Nevezetesen pedig bátorodik hivatkozni azon művészeti munkáira mellyeket sz. k. Szathmár városában tett a' mgos szathmári megyés püspök meghagyásából, u. m. több vászonra olajjal festett templomi képeknek kívül, a' székes-egyháznak nem csak két kupjait bibliai rajzal, hanem az egész templomot is kifestette. — Melly időközben több templom számára óltárképeket, zászlókat, gyógyszeráros, és más boltok elibe czime-reket, híven eltalált arcképeket, teremeket, szobákat, mind szabad kezzel, tájrajzokkal, mind pedig formákkal, (patronokkal) 's szőnyegekkel, mellyek papi mintát mutatnak tetszés szerint fresko festékekkel is gyorsan, és jutalmas áron a' legjobb izlés szerint festett. — Annak okáért bizván a' t. ez. vidéki közönség pártfogásába, minden előszámlált művekben ismétli kész szolgálatjának ajánlását. Jövendőre állandóul sz. k. Szathmár városában telepedett meg. Lakását a' méltóságos szathmári püspök ő nagysága udvarában megtudhatni. Költ Szathmáron május 31. 1838.

Raidler János, m. k.

Képiró és Szobafestő. 3)

Figyelmeztetés. Folyóiratunk második évnegyedének közeledésével, figyelmébe 's szíves pártfogásába ajánljuk azt a' n. é. közönségnek. Új előfizetőinknek, a' szokott díjért, még szolgálhatunk lapjaink teljes számban fönnmaradt néhány példányából. Megrendelhetők lapjaink évnegyedekint helyben 2 forint 30 kr. postán 3 ezüst forintjával, minden kir. postahivatálnál, legbiztosabban pedig Pesten Eggenberger és Heckenast könyvárusoknál, 's a' Leopold-utcai Rottenbiller-ház 2ik emeletében

A' szerkesztőségénél.

Megjelenk kedden 's pénteken. Előfizethetni minden es. kir. postahivatálnál 's a' szerkesztő-hivatálnál Pesten, (Leopold-utca Rottenbiller-ház 2-dik emeletében) egész évre, postán 12, Pest-Budán 10; felévre 6, és 5 pengő forintjával.